

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-an.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDAK:

I. KERÜLET (VÁR).

Magyar Kir. Államnyomda,
Nándor-tér 1.
Egyetemi nyomda,
Iskola-tér 3.
Szent Gellért-nyomda,
Döbrentey-utca 18.

II. KERÜLET (VIZIVÁROS).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 5.

III. KERÜLET (Ó-BUDA).

Bartalits Imre,
Lajos-utca.
Bichler I.,
Kiskorona utca 15.
Wimmer Márton,
Seriozó-utca 10.

IV. KERÜLET (BELVÁROS).

Anglo-Nyomda (Kohn T.),
Granátos-utca 20.
Athenaeum, irod. és nyom-
dai részv.-társaság,
Ferenciek-tere 3.
Buschmann Ferencz,
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.
Egyetem-utca 4.
Grosz Bertalan és Varga
Endre,
Lipót-utca 43.
Goszler Gyula,
Aranykéz-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet,
Zöldfa-utca 43.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Egyetem-tér 5.
Nagy Sándor,
Papnövelde-utca 8.
Crszággyűlési Értesítő
Nyomdája,
Mogyeház-utca 11-13.

Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kecskeméti-utca 6.

Pardavy József,
Lipót-utca 6.
Poldini Ede és Társa,
Ferencz József-rakpart 32.
Süsz Dávid,
Haltér 5.
Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és Fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. KER. (LIPÓTVÁROS).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettal és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Fuchs Samu és Társa,
Kálmán-utca 15/b.
Gansel Zsigmond
»Minerva«-nyomda,
Sas-utca 29.
Hornyánszky Viktor,
Arany János-utca 1.
Hungaria könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 26.
Kaufmann József,
Józseftér 13.
Károlyi György,
Rudolf-rakpart 7.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Váci-körút 78.
Löw Ede,
Váci-körút 80.
Márkus Samu,
Gyapju-utca 6.
Orsz. központi községi
nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.

Pesti Könyvnyomda-
Részvény-Társaság,
Hold-utca 7.

Pesti Lloyd-Társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Preszburger Frigyes,
Arany János-utca 14.

Spitzer és Fischer,
Nádor-utca 17.
Schlesinger és Kleinberger
Bálvány-utca 18.
Vayda és Hamburger,
Nádor-utca 19.
Weismann (sz. Laszk) E.,
Nádor-utca 18.

VI. KER. (TERÉZVÁROS).

Beck és Vas,
Király-utca 58.
Özv. Borúth Elemérné
Mozsár-utca 8.
Budapesti könyvnyomda-
és kiadó-szövetkezet,
Kemnitz-utca
Brózsza Ottó,
Váci-körút 17.
»Corvina«-nyomda
Révay-utca 14.
»Európa« irodalmi és
nyomdai részv.-társ.
O-utca 12.
Engel S. Zsigmond,
Lovag-utca 7.
Fővárosi könyvnyomda-
vonalozó- és könyv-
kötő-részvénytársas.,
Podmaniczky-utca 37.
Goldstein Albert,
Szerecsen-utca 7.
Gutenberg-Nyomda,
Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
»Kosmos« műintézet, kő-
és könyvnyomda r.-t.
Aradi-utca 8.
Klauber és Singer
Lázár-utca 8.

Krömer Alajos,
Gyár-utca 20.
Kronstein Ármin,
Új-utca 34.
Kunoss Vilmos és Fia,
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 20-24.

Magy. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca (államv.
nyugdíjint. palotája).
Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.
Nagel István,
Dessewffy-utca 21.
Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.
Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.

Pollacsek Mór,
Révai-utca 5.
Quittner József,
Szerecsen-utca 1.
Rigler József Ede,
Rózsa-utca 55.
»Unio«-könyvnyomda
közkereseti társaság
Dalnok-utca 3.

VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)

Deutsch József,
Károly-körút 7.
Eckstein és Neufeld
Erzsebet-körút 20.
Garai Mór,
Károly-körút 3.
Heimlich és Händler
Király-utca 49.
Hunnia-Könyvnyomda.
(Tulajdonos: Münz M.)
Rombach-utca 1.
Löbl Mór,
Király-utca 13.
Löblvitz Zsigmond,
Csömöri-út 54.
Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.
»Pannónia«-nyomda
Rombach-utca 8.

Eisner Géza és Bihari Mór,
Síp-utca 4.
Pitzger Izidor,
Kazinczy-utca 35.
Propper Leó,
Erzsébet-körút 22.
Zeisler M.,
István-tér 17.

VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS)

»Budapesti Hirlap«
nyomdája,
Rökk Szilárd-utca 4.
Fritz Ármin,
József-körút 9.
Magyar Nyomda,
(Szemere A. és Tsa)
József-utca 45.
Rózsa Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.
Weissenberg Ármin,
Eszterházy-utca 16.

IX. KER. (FERENCZVÁROS).

Engelmann Mór,
Lónyay-utca 7.
»Patria« nyomda-rész-
vény-társaság,
Üllői-út 25.

X. KER. (KÖBÁNYA).

Első köbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.

BETŰÖNTŐDÉK:

Államnyomda.
Athenaeum.
Első Magyar Betűöntőde
Részvénytársaság,
VI., Dessewffy-utca 32.
Egyetemi nyomda.
Fischer és Mika,
VII., Király-utca 83.
Franklin-Társulat,
könyvnyomda r.-t.
Pallas,
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csongrád. Schwarz Sándor. »Tiszavidék« nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. »Csongrádi Híradó« nyom- dája (tul.: Hegyi Antal).	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Marton. Dick Ede.	Munkács. őzv. Blayer Pinkászné fia Farkas Kálmán. »Munkács« könyvnyom- dája, könyv- és papir- kereskedése: Kozma és Grünstein.
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők Béla.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. Győregyházmezei könyv- nyomda. »Pannonia« könyvnyomd. (tulajd. Haar és Raab)	Kis-Várda. Berger Ignác.	Muraszombat. Grünbaum Márk.
Apatin. Szavadill József.	Debreczen. »Csokonai« nyomda- és kiadó-részvény-társaság. »Debreczeni Ellenőr« ny. »Debreczeni nyomda. Ifj. Gyürky Sándor. Kutasi Imre. László Alberti Városi nyomda.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kolozsvár. Gombos és Sztupjár. »Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődés« nyomda Lehmann V. Sándor. »Magyar Polgár« nyomd. Polcz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Arad. Aradi nyomda-részvény- társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskat Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Réthy Lipót és Fia. Varga és Társa. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Körmend. Rónai Frigyes. őzv. Krausz Ignáczné. »Petőfi«-nyomda. Spitzer Sándor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Keresztes Ferenc »Hala- dás« nyomdája.
Abrudbánya. Policzer Zs.	Detta. Heldenwanger József.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda. VOLTZ H.	Körmöczbánya. Joerges A. őzv. és fia.	Nagy-Beckerek. Gresits I. Pleitzi Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.). Scheinberger Ignác.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felszá- molás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Hajdu-Böszörmény. Szabó József.	Közeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Devescer. Rosenberg Zsigmond.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Kula. Berkovics Márkus.	Nagy-Enyed. Cirner J. József. Wokál János.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streintz Gyula.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Halas. Práger Ferencz.	Kún-Szt-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Kanizsa. Fischer Fülöp. Singer Lipót. Wajdics József. Weisz L. és F.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Balassagyarmati könyv- nyomda-részv.-társ.	Ditró. Ditró és Szárhegy község- ek nyomdája.	Hatvan. Hoffmann J.	Léva. Nyitrai és Társa. Dukesz Lipót.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond és Társa.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Lippa. Povázsay Sándor. Zách József.	Nagy-Kikinda. Jokly L. Milenkovits Istvan. Radák János.
Bártfa. Blayer M.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Holics. Hotascha J.	Liptó-Szt-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Battonya. Hungária-nyomda, tulajd.: Gaál Vilmos.	Duna-Szerdahely. Goldstein Józsuá. Adler Netli.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Löcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Békés. Povázsay László. őzv. Már Józsefnc. Báró Drechsel Geza.	Eger. Érseki lyc. nyomda. Egri könyvnyomda-rész- vény-társaság. Lőw Sámuel.	Igló. Schmidt József.	Losoncz. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Békés-Csaba. »Corvina« ny. (Szihelszky József.)	Eperjes. Pannonia-nyomda, tulaj- donos: Hedry Bertalan és Stehr D. Kösch Árpád.	Ipolsyág. Neumann Jakab.	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz Hermann.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Érsekújvár. Winter Zsigmond. Leuchter Sámuel.	Jászberény. Brünauer Adolf és társa	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szeben. Kraft C. Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny
Belényes. Süssmann Lázár.	Er-Mihályfalva. Beck Adolf.	Kabodf. Deutsch Mózes.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon. Wiener Nathán.
Beszterce. Botschar T. Orendi Károly.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kalocsa. Werner Ferencz. Malatin Antal.	Malacska. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szöllös. Zinner Mór.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroška.	Esztergom. Buzarovits Gusztáv. Gerenday József »lunna« nyomdája. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kaposvár. Hagelmann Károly. Jancsovcics Gyuláné. Kéthelyi Miksa. Magyar János.	Margitta. Klein Lipót. Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvény-nyomda. Wider Mendel.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Fehértemplom. Wunder J.	Kapuvár. Buxbaum József.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev.ref.collegium-nyomda Grün Vilmos gyorsajtó- nyomdája.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Bicske. Lederer Hermann.	Felső-Eör. Schodisch Lajos.	Karánsebes. Oréhoja Antal. Karánsebesi gör. kel. róm. egyházmegye nyomdája.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagyvárad. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Laszky Ármin. Láng József. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. »Szigligeti« nyomda r.-t. Pauker Dániel.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Kassa. őzv. Lippóczy Józsefnc. Bernovics Gusztáv. Ries Lajos. Werfer Károly.	Medgyes. Reissenberger G. A.	Német-Bogsán. Zeier J.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Theochár. »Közművelődés« nyomda.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz.	Kecskemét. Sziládi László. Tóth László. »Pannonia« nyomda.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Német-Pálánka. Kristofek József.
Breznóbánya. Kreisler J.	Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano.	Késmárk. Kling János. Sauter Pál.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselenyi G.-né. Stamberger Bernát.	Nyiregyháza. Jóba Elek.
Buziás. Ullmann F.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Keszthely. Nádai Ignác. Farkas János.	Moór. Völgyi Lajos.	Piringer János.
Csákova. Chudy Testvérek.	Galánta. Első galántai könyv- nyomda és papírraktár	Király-Helmez. Klein József.		
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Galgóc. Sternér Adolf. Seidl Jakab.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.		
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó testvérek.	Kezdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Mózes. Betegh Pál és Mester János		
Csikszereida. Györgyjakab Márton. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Betegh Pál és Mester János.	Gyoma. Kner Izidor.	Kis-Kún-Félegyháza. Renezay József.		
Csorna. Neumann Samu.	Gyöngk. Krausz N.			

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDASZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

MAGY. AKADEMLIA
KÖNYVTÁRA

V. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1895 JUNIUS

6. SZÁM

A szakiskoláról.

I.

Mint lapunk tisztelt olvasóit már értesítettük, a szakiskola kérdésében a kiküldött ötös bizottság egy *Tervvázlatot* készített Budapesten létesítendő könyvnyomdászati szakiskolák számára s azt a választmány 500 példányban kinyomatni határozta.

E *Tervvázlat* most már elkészült s a napokban szét is küldetett a főnökegyesületnek, az anyaegylet, a Hirlapszedők és Gépmesterek köre választmányának, nemkülönben a főváros tanácsának és az illetékes miniszteriumoknak.

A *Tervvázlat* több részből áll és pedig először a bevezető részből, azután mint I. fejezet a külföldi szakiskolák bevételeinek és kiadásainak ismertetése, II. a külföldi szakiskolák szervezete és tantárgyai, III. a javaslat a Budapesten létesítendő szakiskolák számára van közölve és végre függelékül van csatolva a párisi *École Estienne* nevű hírneves szakiskola leírása, melyet az iskola nagyérdemű igazgatója bocsátott rendelkezésünkre.

A *Tervvázlat* kimutatja, hogy a bécsi, lipcei és drezdai szakiskolák fentartása évenként mennyibe kerül és a fedezetet rá honnét nyerik. Mindegyik iskolánál a legfőbb bevételi forrást a tandíjak képezik, melyek Bécsben 8 frtra, Lipszében és Drezdában pedig 20 márkára vannak évenként megállapítva. Bécsben egészen a főnökök fizetik a tandíjat, Lipszében és Drezdában pedig felerészben a főnökök és felerészben a tanoncok. Az állam csak Bécsben járul hozzá 2500 forinttal a szakiskola fentartásához, Lipszében pedig a város 4500 márkával. Drezdában egyik sem járul hozzá.

Ezután ismerteti a *Tervvázlat* a külföldi szakiskolák szervezetét és tantárgyait. Ezekkel itt foglalkoznunk azonban hosszadalmas lenne, de különben is fölösleges, miután *mindazoknak, a kik a kérdés iránt kiválóan érdeklődnek, a Kör szívesen bocsát rendelkezésére egy-egy példányt, ha e végett alulírthoz, mint a bizottság előadójához.* (Budapest, Részvénynyomda, hold-utca 7.) fordulnak.

A javaslat azt tartalmazza, hogy a székes főváros csoportosítsa a tanoncokat oly helyeken, a hová most is a legtöbb nyomdásztanonc jár s alakítsa át szakszerűen szervezett osztályokká.

Ki van mutatva e tekintetben, hogy a költségkülön-

bözet igen csekély összeget tenne ki, tehát a főváros ezzel számba sem vehető mértékben lenne megterhelve s lenne végre Budapestnek is könyvnyomdászati szakiskolája, *mely már egyes külföldi városokban több mint húsz éve van* s alig van Európában már nagy város, hol ilyen nem volna. Tehát csak igen csekély áldozatába kerülne a fővárosnak, hogy e tekintetben hátramaradottságát helyrehozza.

Ha Páris *milliókat* áldoz az ipar fejlesztésére, csak Budapest sem vonakodhatik *néhány száz forint* kiadásától a nyomdászati ipar fejlesztésének előmozdítására.

A Szakkör a *Tervvázlat* elkészítésével nem végezett ugyan teljes munkát a szakiskola kérdésében, noha igen szép áldozatkészséget tanusított s elég anyagot gyűjtött, de egyebet a felforgó viszonyok között nem is tehetett, miután a főnökegyesület egyik céljával tűzte ki a szakiskola létesítését s így a főnökegyesületnek hatáskörét meg nem sérthette az által, hogy esetleg lépéseket tegyen a szakiskola létesítése iránt.

Ezért csupán csak arra szoritkozott, hogy a rendelkezésére álló külföldi szakiskolai adatokat fölhasználva, egy *Tervvázlatot* adjon ki, a mely ha nem is lenne a benne foglalt javaslat szerint egészen keresztülvihető, mégis a főnökegyesület és a főváros közötti tárgyalás alapjául szolgálhatna.

A további teendőket tehát a főnökegyesülettől reméljük és a főváros tanácsától.

A főnökegyesülettől annál is inkább reméljük, mert programjába fölvette a szakiskola alapítását s nincs okunk benne kételkedni, sőt teljes bizalommal is várjuk, hogy ez iránt minél előbb meg is teendő a szükségesnek vélt lépéseket, a melyeknek sikerét remélnünk engedi az, hogy igen tekintélyes tagjai vannak, a kiknek fellépése bizonyára eredményekkel fog járni.

Azonban minden bizalmunk mellett is, meg kell valanunk, némi kétely mégis nyugtalanítja a szakiskola ügye iránt élenken érző szívünket, mivel a főnökegyesület megalakulása óta semmi életjelt nem adott magáról, a mi lehet ugyan a csendes és hasznos munkálkodásnak jele, de lehet jele a senyvesztő lethargiának is.

Mi hajlandók vagyunk az előbbi föltételezni s azért a szakiskola ügyét bizalommal engedjük át, nem szűnően meg ámbár az ügy iránt tovább is érdeklődni s *a magunk hatáskörében* érte minden lehetőt elkövetni.

Grócz Ernő.

E tárgyban még egy cikket vettünk *Schwarz* tagtársunktól, melyet helyénvalónak tartunk szintén itt közölni:

II.

Kell-e szakiskola?

Örvendetes jelenség, hogy a magyar nyomdászság az utóbbi időben dicséretreméltó buzgalommal karolta fel a jövő nyomdász-generáció műveltetésének ügyét, mely jóakarattal párosult buzgalomnak szívós ragaszkodással ad minden lehető alkalommal kifejezést.

Nem csalódom tehát, ha a felkarolt eszmének sikeres keresztülvitelét remélem, mert annyi jóakaratot, annyi törekvést, a minőt a szaktársak részéről minden oldalon kifejtteni látunk, kell, hogy a legkedvezőbb eredmény tetőzzön. Mielőtt azonban a még csak tervet képező kivitel eredménye fölött dicshimnuszokat zenghetnénk, a kezdet érdeme természetesen a Könyvnyomdászok Szakkörét illeti, mint olyat, mely vasmarkú úttörő ténykedésével úgy most élő mindnyájunk, mint jövő utódaink életútait törekszik megvilágítani.

A Szakkörnek ezen, közóhajunkat képező nemes törekvéséről szólva, lehetetlen a Kör február havi szakülésén Haraszti úr által fölolvastott dolgozattal is nem foglalkoznom. Felolvasó úr közlése elején a nyomdász-tanonczoknak a segédekkel szemben viselt renitens magatartását oly dolgokra vezeti vissza, a melyekkel jelen soraimban nem foglalkozhatom, de azok, kik a felolvasást végighallgatták, illetve a lapban olvasták, — azt hiszem — velem együtt fogják mondani, hogy annak erre vonatkozó része egyszerűen — túlzás. Ugyanigy helytelen felfogás az, mintha a mi pajkos tanonczaink a segédek viselt dolgainak reprodukálásától, vagy ezektől direkt tapasztalt illetlen modorától tanulnák el azt a sok rosszat és hogy e bajokon a *létesítendő szakiskola sem változtathatna*.

Hát bizony elég szomorú dolog volna, ha így volna! De hát hol vannak azok a neveletlen nyomdász-segédek, kik a tanonczok jelenlétében dicsekszenek el vasárnapi kalandjukkal, vagy »arccspirító anekdotázás«-sal rontják a fiúk lelkületét? (Tisztelet a kivételeknek, de sajnos, vannak! *Szerk.*)

Oly régen volt az, hogy talán — nem is létezett. Régente előfordulhattak esetek, a midőn a tanoncznak egy-egy korlátolt elméjű segéd utálatos tempóit látnia, illetve annak modortalanságát végighallgatnia volt alkalma, mely eseteket ma már — hál' Istennek — csak a rég elmúlt idők keresztülhatolhatlan köde takarja. Minek is tehát ezen rémhistóriák idejébe való képek felidézésével kedélyünket elsötétíteni! Vagy — feltéve — ha véletlenül ma is akadna oly ügyefogyott nyomdászsegéd, a ki nem átallana a tanoncz, tehát gyermek előtt oly dolgokról beszélni, mely annak nevelés tekintetében ártalmára, ő reá pedig szégyenletes volna, kinek környezetében a tanoncznak direkt elfajulásra nyílnék alkalma, bizonyos, hogy az érettebb eszű egyének — a milyenekkel igen bőven rendelkezünk — ilyféle eljárásnak csakhamar elejét vennék. Nem ez képezi tehát tanonczaink műveletlenségének, tudatlanságának avagy neveltlenségének okát.

Tudomásom szerint a nagyobb és tisztességes üz-

letekben már régóta csak legalább két felsőiskolai osztályú és jó bizonyítvánnyal ellátott fiúkat alkalmaznak tanonczul, de ezekről is — csodálkozva bár — csak annyit mondhatunk, mint a négy elemi iskolát végzett fiúkról. Előbbieknek épp oly kevés fogalmuk van a helyesírásról, mint utóbbiaknak, mely hiányt az ipariskolában szintén nem pótolják, de igenis megtanulják az ipariskolában mindazt a rosszat, a mi fölött sokszor, de mindannyiszor hiába jajdultunk fel. Az ipariskola nagyon üdvös intézmény lehet oly iparos-tanonczoknak, kik *elemi* oktatásra szorúlnak, de határozottan *károsan* befolyásolják a nyomdász-tanonczokat, a mennyiben a minden ipart képviselő tanonczokkal egy akolba kényszerítik őket. Itt és csakis ezek a megrontói és pusztítói annak a kevésnek, a mit mi, munkaközben, nagynehezen beoltani igyekszünk, hogy szegényünkre ne váljanak utódaink.

Ha tehát tudjuk, hogy tanonczainknak valamely módon oktatást kell nyújtatunk, ha látjuk, hogy nemcsak iskőlázottságuk, de intelligenciájuk is annyira hiányos, hogy a jelenlegi viszonyok továbbfejlődésének tétlen elnézésével a jövő nyomdászat haladásának útja van kettévágvá, kötelességünk megragadni azt a módot, mely e folyamatot megakasztani képes.

És ennek csak a *tanítás* lehet egyedüli módja, mert elvégre is miért nem tanulhatná meg János azt, a mit Jani meg nem tanult? . . . Kár volna a tanonczok oktatásmódjai felett vitakoznunk akkor, midőn az erre való eszközök előttünk állanak, melyeket csupán megragadni, alkalmazni kell!

Itt van, illetve *lesz* a *szakiskola* és a bűnnel volna határos, ha bárki is ennek létesítésével szemben foglalna állást. Kell-e, lehet-e ennél biztosabb, jobb intézmény arra, hogy tanonczainknak megadjuk egyrészt azt, a mit az iskola, vagy — mondjuk — az iskolában ők mulasztottak? A szakiskolában egyedül nyomdász-tanonczok lesznek a tanulók, kiknek bizonyára oly tantárgyak fognak előadatni, melyekből határozottan azt fogják merithetni, a mire nekik az életben tényleg szükségük leend. És a praktikus összeállított tantárgyak bő pótlást nyújtanak a nyomdában előforduló esetleges mulasztásaikért is. A mi pedig az intelligenciát illeti, az már ekkor magától értetődik.

Helyesen fogja tehát fel Gelléri úr az ugyancsak a február havi szakülésen felolvasott dolgozatában azt, hogy tanonczainkat a többi, rakonczátlankodás dolgában bővelkedő ipartanonczoktól különválasztanunk kell. S miután tiszta dolog, hogy tanonczainknak e vészes környezet képezi mételyét, csak sürgetnünk kell a szakiskola létrehozását, mint olyat, mely egyedül van hivatva a nyomdász-tanonczok műveltetése céljául szolgálni. Ezért ismétlem, hogy: »a *szakiskolában* a tanulók *második természetévé* kell tenni a haladást, minden eszközzel a haladásra, művelődésre ösztönözve, meg kell ismertetni velök ennek egyedüli helyes céljait«. Azt hiszem, a nyomdász-szakiskola létesítése körül fáradozók mindannyiját ezen elv vezérl s gondjuk lesz reá, hogy a szakiskola belső szervezete ennek tökéletesen meg is feleljen s így meg is fog felelni ez a várva-várt szakiskola tanonczainkat illető összes kívánalmainknak. *Schwartz Adolf.*

Hogyan dolgozzunk?

Némi büszkeséggel látjuk szakmánknak úgy a fővárosban, mint a vidéken való haladását. De mert e haladást látjuk, nem szabad elfelednünk, hogy szakmánk fejlesztése érdekében még nagyon sok tennivalónk marad. A rohamos haladásnak többféle akadálya van ugyan még, — értem a többek közt a hirdetés-, naptár- és falragasz-bélyeget — de azért marad még elég alkalmunk arra, hogy megmutathassuk, mit tudunk és minő a tehetségünk.

Mindenekelőtt tartsuk szem előtt, hogy minden munka, legyen az árjegyzék-czímlap, czég-kártya, meghívó stb., jellegének megfelelő díszítést nyerjen. Ha többféle színt akarunk alkalmazni, gondoljuk meg először, melyek nyomhatók legkönnyebben és hogyan lehetséges csak néhány szín használata mellett jó és izléses munkát előállítani.

E tekintetben az angol munkák szolgálnak jó példával. Nem vesződik az angol nyomó fáradságos alapok (Ton) metszésével, sem pedig nehéz illesztő formákkal (Passform). És mégis mily gyönyörű munkák készülnek ki angol nyomdákából.

A siker titka abban rejlik, hogy az angol szedő jobban hatol a kézirat jellegébe és nagyon helyesen az írásnak, a szövegnek ad első sorban helyet és csak azután helyez az írás körül sok díszítményt, mely utóbbi mindig kitűnően válogatott, a legszabadabb és legegyszerűbb elhelyezés mellett. És aztán a nyomás! Komplikált színvegyüléket hiába keresünk és a legdíszebb munkához sem alkalmaz többet egy, két vagy legfőleg három színnél. A papír azonban rendszeresen a legfinomabb és csak ritka esetben fehér. Halványkékes, rózsaszín vagy chamois-szín nagyon kedvelt az angoloknál.

Ha azonban praktikus és rentabilis szempontból az angol stílnak ítéljük is oda az elsőbbséget, nem akarjuk azt mondani, hogy az angol munkákat utánozzuk! Az legyen a törekvésünk, hogy munkáinknak eredeti jelleget adjunk és ha lehet, adjunk azoknak különösen magyar jelleget; így aztán nemcsak nagyobb örömmel fogunk dolgozni, de a külföld elismerésével adózik nekünk és a mi a fő: *közönségünk* is nagyobb érdekel fogja termékeinket szemlélni.

Nemzeti színünk jó elosztás mellett kitűnő munkát adnak, és hogy ornamentális formákban sem vagyunk olyan nagyon szegények, arról muzeumainkban meggyőződhetünk. A vizsgáló itt elég felhasználható eredeti magyar formákra fog akadni. Nézzük továbbá tulipános-ládáink díszítéseit és — ha úgy tetszik — bíráljuk a városba jövő parasztok nagyon sokszor elmésen kivarrott szűrűsuháit! Volna tehát elég anyag és minta, a mi nyomtatványainknak saját magyar jellegét megadná. Csak gyakoroljuk magunkat a *látásban*.

Németországban szakmánk magas fokon áll és — valljuk be őszintén — a német stílnak nem csekély befolyása van hazánkban. Minden utánzás azonban csak utánzás marad és rendszeren tökéletlenség válik belőle. Könnyebb persze valamely munkát egyszerűen utánozni, de sokféle szempontból nem ítéltjük el

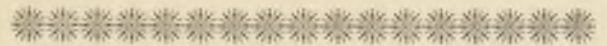
eléggé az ilyféle munkamódot. Ha jóakarattal megkíséréljük saját fáradsággal a díszítés misztériumába behatolni, valószínűleg elkerüljük a sokféle liniáknak és kereteknek egymásra való halmozását. Ez nemcsak fáradságos szedés, de nyomását is veszélyes és minden fáradság dacára mindenkori hiányos munkának fogjuk találni.

És aztán kérдем, mire való erőszakkal kereskedői nyomtatványokra, például levélfejre, fakturára stb. egy egész herbáriumot vagy különféle állatocskákat helyezni? Száz eset közül kilenczvenötször a megrendelő nem kívánja nyomtatványán azokat a csinos dolgokat. Maradjunk a liniánál és a szép, de egyszerű síkdíszítménynél.

Örömmel nélkülözzük azokat a boltíves építészeti fragmentumokat, melyek csak néhány évvel ezelőtt is lépten-nyomon kezünkbe akadtak. Mint egy félreértett izlés-rom emlékeit rakjuk azokat gyűjteményeinkbe és hiszszük, hogy soha többé nem akadunk olyféle építőmesterekre.

Ha tehát reális szempontokkal kezdünk valamely munkába, ha jól megfontoljuk, mit csinálhatunk a rendelkezésünkre álló anyagokkal, remélhető, hogy egy lépéssel előbbre haladunk. Természetesen a jó munka egész odaadást kíván, és sajnos, hogy éppen sok *müszedőnél* ez hiányzik.

*Holndonner Ferencz
Göteborg (Svédország).*

Valami a színes nyomásról.

(A színes alapnyomáshoz szükséges lemezeknek kartonból való elkészítése és azok lenyomása módjáról.)

Nem ritka az eset, hogy — kisebb vidéki nyomdában működve — a szedőnek a nyomda anyagberendezése lehetővé teszi művét képzettségétől telhetőleg izlésesen, csínnal elkészíteni; azonban szedésére áldozott fáradsága — tekintve, hogy a szedőnek gépmeister hiányában a nyomtatvány teljes elkészítőjévé kell lenni — gyakran, főképpen abban az esetben, ha a nyomtatvány alapszínnel is ellátandó lenne, siker nélkül marad, mivel az alapnyomás ritkábban gyakorolt műveletét igényli a nyomdászatnak. Azonban többszöri figyelme gyakorlása ezen műveletnek rávezeti őt a kezdetben előfordult hibáknak helyesebbnek talált eljárás által való elkerülésére és művelete tökéletesebb megfejtésére.

Igy jutottam azon tapasztalatokhoz, melyeket alább elmondandó vagyok s melyeknek megszívleését szak társaimnak tisztelettel ajánlom.

***

A színes alapnyomáshoz gyakran készítjük *kartonból* a hozzá szükséges lemezeket; mert ez rendelkezésünkre leghamarabb álló s a célnak — kellőképp előkészítve — teljesen megfelelő anyag.

Ha nem jól készítjük el a nyomáshoz kartonlemezeinket: néhány példány lenyomása után — a henger tapadása következtében — leszabódnak, felhámjaik felbuborosodnak, vagy pedig — egyenetlen

síkjuk miatt — a róluk nyomott szín foltos, néhol hézagos lesz.

Előfordul az az eset is, hogy — jóllehet — kartonjaink gondosan és jól készítették a nyomáshoz és a további eljárás helyes folyamata alatt megfelelnek céljuknak, hanem a nyomásnál figyelmünket elkerülő vagy csekélyesnek vélt, a lemezre károsan ható körülmény miatt megrongálódnak és törekvésünk jó eredmény nélkül marad.

Ezek elkerülésére szolgáljanak az alábbi adatok.

Az alapnyomat-lemezhez leghelyesebben öt kartonlapot híg enyvvel vagy jól szétkent keményítőragacsral egymás fölé ragasztunk, melyeknek a nyomásfelületen lévője nem foszlányos, hanem sík (de nem mázolt) legyen. Ezen lemezt száradása idejére olyképp szoritjuk a sajtó lapjai közé, hogy érdesség- vagy karcztól ment maradjon. A lemez egy éjen át való sajtóbanléte után megszárad és erősen összetartó lesz.

Hogy a lemeznek lemetszendő és meghagyandó része pontosan megtudható legyen: a színnel nyomandó szedést egy bármily papirosra lenyomjuk s e lenyomatnak festékes színét a lemezre illesztjük, ezután sajtóba szoritjuk; minek következtében a lenyomatnak a lemezen visszás, vagyis a nyomásnak megfelelő képét kapjuk. Ezt egymás mellé — hézaggal — annyiszor teszszük, a mennyi lemezre szükségünk van, a hány színben művünk elkészítendő lesz.

A lenyomatos lemezt hézagai közt elmetszük és ezen lemezek mindegyikét külön egy sík és nem megvetődött talpra enyvvel ragasztjuk. Száradása idejére (2—3 órára) pedig sajtóba szoritjuk a lemez síkjára való óvatossággal.

Miután a lemez szilárdan a fához tapadt, egy — lehetőleg kétélű — kés hegyével először csak gyengén — nehogy felhámja felrúnczosodjék — behasítjuk azon vonalakon, melyek a lemetszendő és meghagyandó részt határolják. Az egyenes vonalakat tanácsos vonalzó mentében behasítani. A másodszori metszés már a kés élével és erősebben történhetik. Minden ily körülmetszés után az elválasztandó részt leszakítjuk a metszés határáig s ezt cselekedjük mindaddig, míg a fára le nem jutottunk. Megjegyzendő, hogy a metszés mindig merőleges irányban történjék a fa síkjára.

Megszabadítva a nyomáshoz szükséges részt a főlöslegestől, a lemez egy kis praeparációnak lesz alárendelve, a mennyiben borszeszben oldott híg lakkal mázoljuk be egy kis szivacsral. Ha a lakkmáz megszárad, a lemezt néhány másodpercze besajtoljuk. — Ezen mázolás és sajtolás még háromszor ismétlendő; ötödször pedig sajtolás nélkül. Minden sajtoláskor — a sajtólaphoz való tapadás elleni biztonság kedvéért — czélszerű a lemezre egy síkporral (Federweiss) megsímitott papirlapot tenni.

Bemázolásakor a lemez metszett szélei nem kimérendők a lakktól, mivel a lakk megszáradt állapotában való síkosságánál fogva, valamint a lemez felületét, úgy annak széleit is annál biztosabban óvja nyomásnál a festékes hengernek hozzátapadása és így felszabása ellen.

Igy eljárva: a nyomáshoz megfelelő kemény és sík lemezt nyertünk.

***

Mint hogy alapnyomáshoz mindenkor gyenge, világos kenczével higitott festéket használunk: arra kell ügyelnünk, hogy a hengerek ne adjanak kelletlenül több festéket a lemezre, mert sok festék — habár a nyomásfelület sík is — a lenyomott színnek nemcsak ripacsosságát okozza, hanem megnehezíti a fedőszín reányomását is. Ha sötétebb színt óhajtunk, vegyítsük a festéket az óhajtott árnyalatra.

Színes alap leginkább kis accidenciáknál fordul elő, miért is leggyakrabban az amerikai sajtón nyomatik. Valamint más formáknak e gépen való nyomásánál, úgy ez esetben is főképp figyeljük meg, vajjon a sajtónak a formalap két oldalán lévő sínei nem-e levásottak, továbbá a hengerek gyűrői nem-e kikapottak, hogy ennek következtében a hengerek festék-feladáskor nem-e ütődnek a lemez széleihez; mert ez a körülmény nemcsak hogy veszélyes a lemezre, hanem a nyomandó alapszín határvonalainak élességét is lehetetlenné teszi, a mennyiben a hengerek ezen mélyebb fekvésüknél fogva a lemez széleibe akadnak és nyúlóságuk következtében az iménti útjukban a formára adott festéket annak széleiről második utjukban letörlik, mintegy lenyalják. Ezt észlelve, leghelyesebben járunk el, ha a síneket aláarakás által magasabbra emeljük, vagy a falapot, melyen a lemez van, oly alacsonynyá teszszük, hogy felülete a henger mélységének megfelelő viszonyában legyen.

Az elmondottak után megemlítem még, hogy fenti mód szerint készített lemezeim 5—6000 példány nyomása után is teljesen épek maradtak.

Tapasztalataim közlésére főképpen az indított, hogy azon szaktársaimnak is módjukban lehessen a színes alapnyomást gyakorolni, kik a hozzá szükséges cinkograf- vagy egyéb klisék megszerzésében bármely ok miatt akadályozva vannak s azért a kartonlemez t akarják sikeresen használni.

Koncsur Gusztáv.

CSARNOK.

A vándor-nyomdászok.

A nyomdászatnak is megvannak a maga apostolai, kik az újonnan született eszmét, mondhatjuk találmányt, életük javarészenek kockázatásával, sőt mellőzésével, önfeláldozólag terjesztették; jártak-keltek a nagy tömeg között s keresték ott az új eszme számára a fogékony szíveket. Így terjesztették a kereszténységet az idestova vándorló apostolok, kikről, mert annyi sokat utaztak, persze többnyire gyalogszerrel, felmaradt az ismeretes közmondás »per pedes apostolorum«, az apostolok lábán, azaz *gyalog* utazni. Így utazgattak a mi régi vándor-nyomdászaink is: per pedes apostolorum! Midőn a műveltség ama hatalmas nagy faktora, a nyomdászat megszületett, ak-

kor is ilyen vándorló apostolokra volt szükség, hogy az új találmányt világszerte elterjeszszék, megkedveltessek s az emberiség művelődésének, ennek a szent céljának szolgálatába hajthassák, a melyre tulajdonképpen az új találmány már bölcsőjétől fogva rendeltetve volt. Vándorlás volt az új találmány legelső emeltyűje és terjesztője a nagyvilágban már akkor, midőn *Mainzból* a háború tüze elől, Gutenberg városából a nyomdászat első tanítványai a világ minden tájéka felé menekülni voltak kénytelenek (1462-ben). Ezen első apostolok voltak az új művészet elplántálói Német- és Olaszország nagyobb városaiban. Ővelők azonban a vándor-nyomdászok, a vándor-apostolok száma be nem záródik, sőt az idők folyamán azt látjuk, hogy ez a széhtestület mind új és új tagokat nyert magának. Majd minden európai állam nyomdászat-történetében találunk ilyen vándor nyomdász-apostolokat, a kik mintegy a világító-fáklyát a sötétben, viszik magukkal az új tudományt, lobogtatva azt mindenütt s bemutatva mindenfelé, mint a tudományok igazi apját, teremtőjét. Nemcsak a találmány újsága, hanem a kor sajtósági viszonyai, a tudomány és művészet kezdetleges állása okozták és segítették elő a vándor-nyomdászat létezését.

Tudjuk, hogy a nyomdászat feltalálása az emberi szellem és művelődés felvirradási korába, a XV. század közepére esik. E felvirradási korban még a világosság vivta roppant harcát az el nem múlt sötétséggel; sok helyt tárt karokkai fogadták az új idők hírnökét, a nyomdászatot; másutt azonban, hol még mintegy félték a felvilágosodás nagyobb fokától, vagy nem voltak ahhoz lelkiileg eléggé elkészülve, hozzászokva, ott a nyomdászat sem verhetett azonnal mélyebb gyökereket. Így például nagyon jól tudjuk, hogy míg az 1480-ik év végéig *Olaszországban* a felvirradó korszak első és fő országában már *negyven* nyomda ontotta a tudomány sugarait, addig a nyomdászat szülőanyja, nagy *Németországban* még csak *tizenöt* helyen lépett fel az új hatalom, a szellemi erők új, hatalmas gépezete: a betűszekrény és a sajtó.

Hazánkat véve például, *Kolozsvárott* is már zörgött *Heltai* és *Hoffgreff* ügyes fagépe, holott a nagy angol városok: *Manchester* és *Dublin*, a német *Düsseldorf*, *Bréma*, *Berlin*, úgyszintén a lengyel *Varsó* s még több nagyobb hely a sajtó titkát ez időben még nem ismerték. Kolozsvárott már 1550-ben (nem tekintve a nálunk még korábban létezett nyomdákat, az újszigitit, a brassait), Berlin csak *harmincz év* multán 1578-ben bir a legelső sajtóval.* Igaz ellenben az is, hogy míg külföldön az új találmány már az elterjedés és tökély magas fokára lépett (a budai 1473-iki rövid életű nyomda után), hazánkban *lőbb mint egy félszázadig* nem tudunk kimutatni egyetlen egy *állandó* nevezetesebb nyomó-műhelyet sem. Mily ragyogó példa gyanánt áll ezekkel szemben az akkori tudományosság és művelődés főfészke Olaszországban, egyéb városok mellett a hirneves *Velence* példája, hol oly bámulatraméltó tevékenységben mutatkozik az új idők szelleme, hogy itt csupán az 1500-ik év

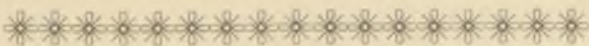
végéig (mely időtájt nálunk egyetlen sajtó sem működött) közel *kétszáz* művelt *nyomdászt* és czektől háromezer nyomtatott művet tud felmutatni. S e példa ezen helyen nem áll egyedül! . . . E tények mutatják, hogy mily kitartó, elkeseredett harcot kellett folytatni számtalan helyen, hová a fölkelő nap sugarai még el nem hatoltak, az új találmánynak a sötétséggel, a részvétlenséggel, a műveletlen tömeg előítélete és közönyével s a mi több: *a világosság ellenségeivel!*

A korviszonyok ezen állása mellett nagy elismerés és csodálattal fordulhatunk azon férfiak felé, kik a kornak igen sokszor kedvezőtlen irányzatával bátran szembeállva, nem csupán mint a nyomdászat, hanem az ennek nyomán járó felvilágosodás merész bajnokaiként léptek fel; azon lelkes egyéneket, kik a nyomó-műhely csekély, kezdetleges eszközeivel felszerelve, mintegy batyúval a hátukon mentek egyik városból, hol a részvétlenség vagy közöny vaskapuit áttörni nem tudták, egy szerencsésebb városba vagy faluba, hol művészetünknek tanyát, a világosság terjesztésében segédkezet nyerni remélhettek. Csodálat és elismerés illeti ez önfeláldozó nemes hősokeket, kik az itt-ott sűrűn bezárt kapukon bedöngetve, hirdették a felszakadó hajnalt, kiáltva Madách szavaival, hogy *itt van a reggel, keljetek, virrad!* . . . Bámulat és elismerés illeti minden ország *vándor-nyomdászainak* s e téren még Olaszországot sem véve ki, gyakran névtelen kis csapatát, kik mindenütt megkísértették megvetni lábukat, hol az emberi haladó eszméket terjeszteni remélhették s kik ha a kor mostoha viszonyai, a barbár, a műveletlen elem által menhelyükről elűzettek, százszor és százszor leverve nem vesztették el bátorságukat, hanem új tanyákat, új hívőket, új lelkes sereget keresve, mely a jövő nagy céljaiért küzdjön, az egyszer kezükbe ragadott fáklyát mindhalálukig bátran, csüggedetlen fenlobogtatták!

A szellemi haladás eme bátor apostolait, a vándor nyomdászokat *hazánkban* is lelkesen üdvözölhetjük a nyomdászat kezdődő korszakában, az 1520-as évektől kezdve egész ezen század végeig, körülbelül az 1600-ik évig.

(Folyt köv.)

Lubik Zoltán.

VEGYESEK.

Lapunk féléves előfizetőit, kiknek előfizetése e számmal lejárt, tisztelettel kérjük, sziveskedjenek előfizetéseiket idejekorán megújítani; egyben kérjük lapunknak úgy fővárosi, mint vidéki barátait, szerezenek lapunknak minél több pártolót, hogy a magunk elé tűzött föladatoknak fokozott mérvben felelhessünk meg. Lapunk előfizetési ára oly csekély, hogy azt minden szaktársunk megrendelheti minden nagyobb anyagi áldozat nélkül. Azt hisszük, hogy lapunk barátai eddigi működésünkből eléggé meggyőződtek életképességünkről. Ha e képességet az anyagi pártolás fokozza, mind könnyebb leend előbbre vinni szakirodalmunk ügyét, melynek híveivé szegődtünk. Az előfizetési összeget (*egész évre 2 frt, félévre 1 frt*)

* Berlin tekintetében véve t. cikkíró úr; ott 1539-ben honosult meg Gutenberg találmánya. Szerk.

kiadóhivatalunkhoz, legezésrűbben postautalványon, a melyet mai számunkkal kapnak féléves előfizetők, kérjük beküldeni.

Mellékleteink. Első mellékletünk egy részvény, mely *Zachár Gyula* tanár úr tervei szerint szedettet. Volna ugyan néhány kifogásunk a terv ellen és épp ezért legközelebb a részvényt más alakban fogjuk hozni és így lesz alkalmuk olvasóinknak a jobbat megítélni. — *Mitterszky József* törekvő pályatársunk régi könyvdszek tanulmányozása alapján már régebben magyar stílus motívumok rajzolásával foglalkozik. A jelen számunkban foglalt második melléklet ebbeli fáradozásának első gyümölcse s megjegyzzük, hogy a négy sarokdísz *Mitterszky* saját kombinációja, míg a körzet egyéb részei és a többi ornamentális figurák nyilvános könyvtárainkban lévő régi könyvek díszítéseinek utánzatai. Nevezett szaktárs folytatja szép eredményekkel kecsesgetető tanulmányait és azok haladásáról lapunk hasábjain fog beszámolni.

Színes levelező-lapok. Az ezredéves kiállítás alkalmából reklám céljából a kereskedelmi miniszter színes nyomatú levelező-lapokat ad ki és azok elkészítését a következő művészeknél rendelte meg: *Dörre Tivadarnál* a tükkepeket, *Vágó Pálnál* a történelmi képeket és *Cserna Károlynál* különböző apróságokat, mely festmények a levelező-lap elejére, azaz a címzési oldalon lesznek rányomatva, a minék színes voltánál fogva bizonyára nagy keletje lesz a közönség körében. E levelező-lapokból 30 millió példányt boesztanak forgalomba még ez év végén.

Beküldött nyomtatványokról. Szerkesztőségünk azon felszólításának, hogy szaktársaink a készülő csinosabb nyomtatványokból nekünk mutatót küldjenek megbirálás végett, az utóbbi időben többen megfeleltek. Három nyomda többé-kevésbé csinos terméke fekszik előttünk s beérkezésük sorrendje szerint adunk azokról számot. A fővárosi *Unio* (*Augenfeld M.*) nyomda termékeit lapunk olvasóinak volt már alkalmuk többször dicséretesen, a sablonos nyomdatermékek közül kiváltan szemlélni, a lapunkhoz mellékelt nyomtatványokból. E nyomdából most is két nagyobb árjegyzéket kaptunk; mindkettő gépgyártól való árjegyzék, a melynek előállítása különös gondját igényli a nyomdásznak. Az egyik a *Terényi-czég* árjegyzéke, a mely szép, tiszta, egyenletes nyomása által tűnik ki, valamint a klisék ügyes elhelyezése által is. Ugyanígyen dicsérettel szólhatunk a szombathelyi *Magyar E. fiai* gépgyárának szép akakú, elegáns nyomású árjegyzékéről is. Itt különösen a klisék szép nyomását kell kiemelnünk és a szedő munkáját is, melyre elmondhatjuk, hogy precíz munka. A festékválasztás nagyon szerencsés és a nyomó igazan dicséretreméltó munkát végzett. Szóval a munkákon meglátszik, hogy igazi szakember kezében van a nyomda. — A székelyudvarhelyi *Becske-nyomda* termékéről is volt már szó lapunkban. E nyomda termékeiből ismét előttünk fekszik egynehány és látjuk egy némelyikén a haladást. Csupán az a megjegyzésünk, hogy e munkák szedője törekedjék az egyszerűsége a túlságos szabad irány kultiválása mellett. Mert vannak a munkák közt olyanok, a melyek nagyon is cifrák; ilyen a jegyző-egylet meghívója, az esketési meghívó, a nyomda újévi kártyája, a kereskedő-ifjak meghívója (jövőre nem szabad a csillagokkal oly pazarul bánni, hogy még a ZÁRTKÖRŰ * NYÁRI szavak közé is jusson; oda a csillag nem való); ezenkívül hibául kell felrónunk éppen ebből kifolyólag, hogy e mellett tömöttek, sok rajtuk az oda nem való cziráda, melyek nélkül a nyomtatványok sokkal jobban festenek; a *Daniel-féle* magárjegyzék ügyes beosztású, az étlap is; a *Dézszy-féle* árjegyzék címleplaján azonban annyi a feeskemadár meg a pillangó, hogy majd fölfalják az alatt levő braunschweigi kaposztát. A *Beszkid István Félhomályban cz.* könyve, valamint *Hervay Frigyes Versei* dicséretes munka. A tetszetős alak, ép betű, tiszta nyomás, izléses külső, jóminőségű papiros mind a haladó nyomdász jóizlését dicsérik. — A nagyenyedi *Cirner-nyomda* is küldött egynehány nyomtatványt. A nyomda levélfeje csinos, szabadirányban szedve; a daloskór meghívója jobb lett volna első és harmadik oldalnak, mert így csak üzleti jelentéseket csinálunk; az üzleti körlevél egyszerű, csinos, csupán a festékválasztás ellen van kifogásunk, mert barna a

vöröshöz nem illik és nagyon bántja a szakember szemét; a lakatosárú-gyár árjegyzékének belső címleplaja ügyes és a mit e nyomtatványon kifogásolunk, az a klisék rossz-sága; ezek elégtelenítik az árjegyzéket. Különbön konstataljuk, hogy a munkák szedője törekvésről tanuskodik és dicséretet érdemel a nyomó is. Reméljük, hogy a különben szép betűanyaggal rendelkező nyomdából kapunk jobb munkákat is a jövőben.

A Kosmos könyvnyomda-részvénytársasággal — mint halljuk — a Magyar Hirlapkiadó-Részvénytársaság (*Haas és Deutsch*), a kinek eddig tulajdonában van a *Pesti Napló*, *Szabad Szó*, *Üstökös* stb., társas-víznyomda lépett, vagyis a Kosmos-nyomda legközelebb már az eddigi és az új czég firmája alatt megy.

Dementi. A *Mercur* után mult számunkban közöltük, hogy a Kosmos-nyomda részvénytársaság megvette a Posner-féle nyomdai műintézetet. A Posner-czég annak kijelentésére kér fel bennünket, hogy a hír *valótlan*, a mit szívesen tesszünk közzé, annál is inkább, mivel a hirt a napilapok is dementálták annak idején.

Hórváth Ignác, a nemzeti muzeum könyvtárának segédőre, kiadta a könyvtár jegyzékének első kötetét, mely az *ősnomtatványokat* foglalja magában. Gond és ügyszereget nyilvánul a munkának, a melyből megtudjuk, hogy a nemzeti muzeum ősnomtatványainak gyűjteményében ma 897 mű van. Legrégibb nyomtatványa a Róma melletti *subiaco* nyomda első terméke, az 1465-iki *Cicero: De oratore*, tíz évvel későbbi, mint *Gutenberg* 42 soros bibliája. A gyűjtemény kiváló ritkaságai még *Schöffler Péter* mainzi nyomdájának két régi terméke.

Bergl Sándor mérnök tudatja velünk, hogy mérnöki és szabadalmi irodáját f. é. május hó 5-én VI. *Andrássy-út* 26. szám alá helyezte át.

Német hirdetés magyar laphan. Egy magyar nyelven megjelenő fővárosi lap megjárta az egyik hirdetőjével. Az illető kereskedő átadott egy németül szövegezett hirdetést s mikor azt a lap magyarul adta ki, jónak látta megtagadni érte a fizetést, noha a megrendeléskor szóval sem említette, hogy német hirdetést akar. A kiadóhivatal pört kezdett, de a kir. táblán elvesztette azt, kimondván a bíróság, mikép »az a körülmény, hogy a kérdéses lap magyar nyelven jelenik meg, nem akadályozza azt, hogy a német nyelven megszóvegezett és közzététel céljából felperesnek átadott hirdetés a szövegezés szerint, tehát német nyelven tétessék közzé: felperesnek kötelességében állott a hirdetést a kezéhez vett szövegezés szerint, tehát német nyelven tenni közzé.«

Bécsben f. évi október hó 1-jétől november hó végeig *grafikai* szakkiallítás rendeztetik a Gesellschaft für vervielfältigende Kunst egyesület által, az osztrák közoktatásiügyi miniszterium támogatása mellett. A kiállítás nemzetközi jellegű leendő és a bécsi művészek házában tartatik. Jelentkezések július hó 1-jéig fogadhatnak el, a kiállítási tárgyak pedig augusztus hó 1-éig küldendők be a rendező-bizottságnak (*Bécs, VI. Luftbadgasse 17.*)

A prágai szakkiallítás, melyet június 2-án nyitottak meg ünnepélyesen, igen jól sikerült. A résztvevők száma külföldről is igen tekintélyes. Az érdeklődés pedig minden oldalról nagy volt a kiállítás egész tartama alatt. Szóval cseh szaktársaink meg lehetnek elégedve az eredménnyel. A kimerítő tudósítást lapunk zártakor vettük s így csak júliusi füzetünkben lesz alkalmunk olvasóinkkal ismertetni.

Beküldetett a prágai első grafikai szakkiallításnak *katalogusa*. A csinosan kiállított füzet 66 lapra terjed és kimerítő bevezetéssel van ellátva. E szerint a kiállítás négy csoportra van felosztva, melyek közül az első könyvek és hirlapokból áll. Előbbiekből 193 van közszemlére kitéve, hirlapokból pedig 480. A második csoportot a műszedések kiállítás képezi, mely 58 számot foglal magában, míg a harmadik a rokokoszakmákra terjed és 136 tárgyat számlál. A negyedik csoport végre statisztikai és egyéb munkákból áll, 16 pontban. Habár a kiállítás nemzetközi jellegű, mégis — magától értetődőlőleg — dominálnak azon a cseh-ajkú nyomdaipar termékei. Tudvalevőleg a Szakkör is részt vesz kiadványaival a kiállításnak annak első és második csoportjában.

A Berger és Wirth lipcsei festékgyár szerkesztőségünknek is megküldte szép kötésbe foglalt legújabb festékminta-

gyűjteményét, mely csakis zsinces festékeket tartalmaz, három csoportba osztva. Az egyik csoportban barna és violaszínű festékek vannak, a másikban csupa vörös és a harmadikban kék, zöld és sárga festékminták bámulatosán sok árnyalatban. A mintagyűjtemény gazdagsága a gyár egyszerű berendezésére enged következtetni; minőség tekintetében pedig a festékek bármely árnyalata tiszta és különös finomságot mutat. A mintagyűjtemény fényesen igazolja a gyár jó hírnevét.

Incoline. Ezen elnevezés alatt a lipcsei *Berger és Wirth* festékgyáros-cég oly folyadékot hoz forgalomba, melynek segítségével *megszáradt* vagy *nagyon erős* festékeket újra hasznavehető állapotba helyezhetünk. Az esetben, ha a hengeren megszáradt a festék, nem szükséges azt mosni, hanem elegendő, ha néhány csöpp *incolinet* adunk a hengerre, mi által utóbbi megint visszanyeri munkaképességét. Az új szerrel kevert, illetve hígított festékek a papíron nagyon gyorsan száradnak, ellenben a hengeren megtartják nedvességüket. Ha a hengerek a nedves időjárás folytán meglágyultak és e miatt elvesztették tapadókéességüket, egyszerűen *incoline*val bekenendők és újra nyomhatunk velük. Az *incoline* ára üveggel együtt: egy kilós üveg 10 márka, félkilós üveg 6 márka és negyedkilós 3 márka. Megjegyzendő még, hogy az új szer a könnyomónak épp oly jó szolgálatot tesz, mint a tipografusnak.

A **szedésformák mosatását** a bevégzett nyomás után, úgy látszik, nemcsak nálunk végezik hanyagul, hanem a nagy német nyomó-intézetekben is. A *Typ. Jahrbücher* utolsó füzeteiben erre vonatkozólag a következőket olvassuk: Nagyobb nyomdákban, hol a formák tisztogatását külön, e célra fölvetett mosószemélyzet eszközli, ezt az oly fontos műtétet rendszeren nagyon felületesen végezik, de hirlapforma meg műszedés egyaránt mostoha elbánásban részesül. Az ilyen rosszul tisztogatott anyagnak újra történő használatánál azután a nyomónak gyűl meg a baja. Ezért ajánlatos volna, ha a komplikáltabb szedés mosását maguk a nyomók végeznék. Hideg lúggal történő mosással a szedés soha sem nyeri vissza tökéletes tisztaságát, szükséges tehát a lúgot melegített állapotban használni, valamint a nagyon megszáradt festékes helyeket olajjal is bekenni. Jó eredményt mutat a benzinnel való mosás; ez azonban igen költséges s így csak fametszetek és egyéb finom kivitelű klisék tisztogatására használatos.

Németországi nyomdász-statisztika. Mult évi október hó 15-én statisztikát vettek föl Németországban, melynek eredménye most tétetett közzé. E szerint a nyomdák száma 4152-re rug. Ezekben foglalkoztatva volt: 1309 művezető, 759 korrektor, 21.922 szedő, 4382 nyomó és gépmester, 1056 szedő-nyomó (Schweizerdegen), 548 tömöntő, összesen 30.022 munkás; ezenkívül 10.253 szedő- és 2519 nyomótanoncz. A 30.022 munkás közül tagja a segítők szövetségének (Verband) 14.517, míg 14.464 a szövetségeten kívül áll. A számlálásban álló segítők közül 4787 dolgozik árszabály szerint, ellenben 906 azon alul számol; minimumon fölül levő bizonyos pénzt 12.195 segéd élvez, minimum szerint 4954 dolgozik, azon alul pedig 5257 segéd. Női szedő 151 számláltatott össze. Munka nélkül volt a statisztika fölvételének napján helyben 1480 segéd, vándorolt 852.

Egy új fametszői műintézetet létesítettek az év elején *Milanóban*, melynek tulajdonosa *Bolaffio L. F.*, az ottani Tipografia Editrice Verri könyvnyomdának birtokosa. E műintézet részére a jelenkor legkiválóbb híró olasz xilografái művészei fognak dolgozni és munkáikat egy havonta megjelenő *L'Arte Illustrata* című folyóiratban teendik közzé, mely szakkal 20 nagy oldal terjedelmű lesz és csak eredeti metszvényeket fog fölvenni. A metszvényeket át fogják engedni más lapoknak is négyszögcentiméterenként 0.12 frankért (körülbelül 15 fillérért) és költsébons megegyezés esetén más képes lapokkal csereviszonyba is lépnek. A *L'Arte Illustrata* az érdeklődőknek havyonként meg fog küldetni, hogy így a benne foglalt munkák minél jobban elterjedjenek.

Megint egy új szedőgép. Se szeri, se száma mostanság az e fajta találmányoknak, a melyek, legalább eddig, csak találmányok maradtak, minden gyakorlati eredmény nélkül.

Újabbán *Calenda* szicíliai domokosrendű atya talált fel egy szedőgépet. *Calenda* szedőgépe az által világ ki, hogy megfelelő gyakorlat után a szedőt arra képesíti, hogy 50.000 betűt szedhessen egy óra leforgása alatt, (?) míg eddig a legügyesebb szedő se képes ugyanannyi idő alatt többet, mint 3000 betűt kiszedni. Az új gép egymásmellé helyezett szedődeszkából áll, melyen a betűk gyakoriságukhoz képest kisebb vagy nagyobb mennyiségben fordulnak elő. A deszkák sajátos berendezése arra képesíti a szedőt, hogy egész szavakat kapjon ki egyszerre. A szedés ugyanis az írógépekhez hasonló billentyűk segítségével történik. A szedő ujjaival előbb egymásután leszorítja mindazokat a billentyűket, melyek egy szót kiadnak és csak miután ujjait fölemelte és a billentyűk ismét felszöknek, hullanak ki a deszkák mögött hosszúkas, orgonásip-formájú tartókban elhelyezett betűk a ferde hajóba, melyben a kívánt egymásutánban sorakoznak. Mindez villamos áram segítségével történik. A billentyűk felszökése után ugyanis az áram működni kezd és egy mágnes segítségével meghúzza a betűtartót elzáró lapot, egy betű kihull és a pályafarmájú hajóra esik. Az új szedőgép szerkezete rendkívül egyszerű és a villamosság azt is lehetővé teszi, hogy több gép összekapcsolása által egyidejűleg egy mondatot többször is kiszedhessenek.

Orosz ítélet a nyomdászatról. Az orosz nyomdatulajdonosok nem régen kongresszust tartottak Pétervárt. Ez alkalommal a városi tanács elnöke azt indítványozta, hogy az egybegyűlt nyomdászok városi költségen megvédégtessenek, mint az már más szakbéli kongresszusi résztvevőkkel szemben is szokásban volt. A városi tanács nagy többséggel elvetette az indítványt azon sajátosság megokolással, hogy a nyomdászati tekinthető minden baj külforrásának.

Millenniumi Történet. Az Athenaeum kiadásában megjelenő eme nagyszabású műnek immár második kötete folyik s egymásután jelennek meg a füzetek, melyek közül a mai napig a 22—27-dik számúak fekszenek előttünk. A ki a befejezett első kötetet áttekinti, elég bő fogalmat alkothat magának a munka fontosságáról s örömmel konstatáljuk, hogy a második kötet füzetei méltó folytatását képezik a mű első részének. A második kötet főcíme: Magyarország az Árpád-házi királyok alatt. A füzetekben levő számos illusztráció és a remekszámba menő műmelléletek még inkább gazdagítják a különben is értékes és hasznos vállalatot.

A **Szalay-Baróti-féle Magyar Nemzet története**, mely a *Lampel* Róbert cég kiadásában jelenik meg, szépen halad előre. Újabbán a 14—16. füzetekeket kaptuk meg, melyek szövege vonzó előadásban ismerteti az Árpád-házi királyok korát V. Istvántól III. Endrőig; azután a köz- és műveltségi állapotok leírását kezdi meg és folytatja az Árpádok uralkodása alatti időkből. Minden füzetet több szép műmelléklet és számos szöveg közötti illusztráció díszesít.

A **Magyar Szabadságharcz Történetéből** a 36—38-dik füzetekeket vettük (34—35. nem jutott kezeinkhez), melyekben ismét bő anyagát találjuk a 48/49-diki időnk minden részletében oly érdekes történetének. A fölötté vonzó előadású szöveget nagyban élénkítik a szép illusztrációk s a történelmi nevezetességű melléletek. E hazafias szellemű szép vállalatot melegen ajánljuk szaktársaink figyelmébe. Egy-egy füzet ára 30 kr. Kapható a kiadó *Lampel* Róbert (Wodianer F. és fia) cégénél és minden könyvtárban utján.

Rendkívül praktikus és érdekes vállalat a *Lampel*-cég kiadásában megjelenő *Iparosok olvasókönyve*, melyben vonzó előadásban oly közhasznú dolgokat ismertetnek, a minőkre minden törekvő iparosnak szüksége van. Különösen a fiatalabb nemzedéknek ajánlható, hogy hasznos könyvei közé sorozza e füzetekben megjelenő munkát, mely idővel maga egy kis könyvtárt fog képezni hasznosnál hasznosabb tartalommal. Az eddig megjelent 9 füzet tartalma a következő: Mit jelent és milyen lesz az ezredéves kiállítás (Gelléri Mór). Népszerű építéstan (Vig Albert). Iparunk újraélesztése (dr. Váli Béla). Népszerű textilipar (Szegedi Árpád). Művészet az iparban (Mossdósy Imre). A gőzkazánok kezelése (Tetmajer Károly). Iparos-katé (dr. Pechány Adolf). Egy-egy füzet ára 30 kr.

HIVATALOS RÉSZ.

Május hónapban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Államnyomda 2.10, Athenaeum 8.10, Buschmann —, Budapesti Hírlap 7.80, Corvina 6.30, Czettel és Deutsch 1.20, Egyetemi ny. —, Fischer és Mika —, Franklin 4.80, Hornyánszky 4.20, Hungária —, Kosmos 1.80, Légrády —, Márkus —, Neuwald 1.20, Nagy Sándor 3.—, Neumayer 2.70, Országgy. Ért. —, Pátria —, Pallas —, Posner —, Pester Lloyd 1.80, Részvény 10.10, Rózsa K. és neje —, Wodianer —. — Egyesek: Gelberger M. —.60, Kovács F. —.30, Kirmann B. —.30, Löwey —.60.

Figyelmeztetés. Miután a Szakkörnek a Feszty-körkép-jegyeket készpénzért kell vásárolni, azok csak *Tichy Ákos* titkárnál (Részvénynyomda), *Rencsisovszky Ferencz* pénztárosnál és *Novitzky N. Lászlónál* lesznek ezután darabonként 32 kr-ért kaphatók.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszédésénél a lehető legnagyobb buzgóságot fejtsek ki és a beszedett tagdíjakat az üzletben alkalmazott *összes szakköri tagok* névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte, vagy pedig *Wolf Antal* egyleti küldöncz útján, *Rencsisovszky Ferencz* szakköri pénztáros-hoz (VI., Csengery-utca 49., II. 22.) lehetőleg minden hó 12—15-éig.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltoztatást, úgy az abba való be-, mint kilépést, haladéktalanul adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelczőlap.

Körünk megkeresésére *Krecsányi Ignác* úr, a krisztinavárosi szinkör igazgatója, kedvezményes jegyeket bocsátott a kör tagjainak rendelkezésére. Ezen kedvezményes jegyek váltásához szükséges utalványok darabonként egy kr.-ért kaphatók *Weinberger Dezső* (Franklin), *Pamuk Ferencz* (Athenaeum), *Wözner Ignác* (Pátria), *Gelleri Mihály* (Pesti részvénynyomda), *Schwind Béla* (Pester Lloyd), *Benes Sándor* (Pallas), *Novitzky N. László* (anya-egylet) uraknál és *Rencsisovszky Ferencz* szakköri pénztárosnál (VI., Csengery-utca 49. II. 22).

Mérsékelt jegyárak:

Nagy páholy	3 frt	I. rendű körszék	40 kr.
Zsölyeszék	90 kr.	II. " " " " " " " " " "	30 "
I. rendű zártzék	70 "	Földszinti bemenet	35 "
II. " " " " " " " " " "	55 "	Karzati zártzék	40 "

Vasárnap és jutalomjátékoknál földszinti jegyek nem adnak ki.

Feld Zsigmond, a városligeti szinkör igazgatója szintén engedélyezett kedvezményes árú jegyeket. Ehhez való utalványok ugyanott kaphatók, hol a budaiak. Az árak következők:

Mérsékelt jegyárak:

Földszinti páholy	3 frt 50 kr.	Oldalföldszint	40 kr.
I. emeleti "	2 " 50 "	I. emeleti erkély 1-ső sor	50 "
I. rendű zsöllye	80 "	I. " " " többi sor	40 "
II. " " " " " " " " " "	60 "		

Vasár- és ünnepnapokon lehetőség szerint.

A lap papirosa a hermaneczi papirgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölös szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * Főmunkatárs: BAUER JÁNOS M.

Három darab használt, de kitünően javított és rekonstruált

KÖNYOMDAI GYORSSAJTÓ

(Swiderski lipcei czég gyártmánya, kőnagyság 65 × 90 cm.) eladó. E gépek a Waldherr & Comp. bécsi gépgyárában megtekinthetők. A gépek olcsó áron és kedvező fizetési feltételek mellett adnak el.

Raktárból ajánlok jótállás mellett, használt, de igen jó karban levő gépeket, u. m.:

Egy könyomdai kézi gyorsajtót

(Mailänder cannstadi gyártmánya, nagyság 60 × 80 cm.) 400 frt-ért; több használt, de a gyárban a legjobb állapotba hozott, egészen vasból való, legújabb konstrukciójú

Könyomdai emeltyűs kézisajtót

(berlini gyártmány, kőnagyság 60 × 80 cm.) készpénzfizetés mellett.

MANN H. szaküzlete, könyr- és könyomdák részére

Prágában, Kremenetzgasse 12. n.

Betűöntőde

Ludwig & Mayer

M/m. Frankfurtban.

Ajánlja általánosan elismert, legjobb anyagból készült

KENYÉR, CZÍM- ÉS DÍSZBETŰIT,

KÖRZETEIT

es egyeb

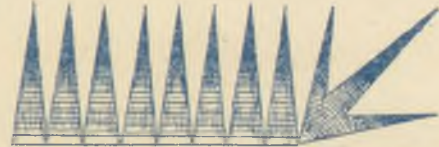
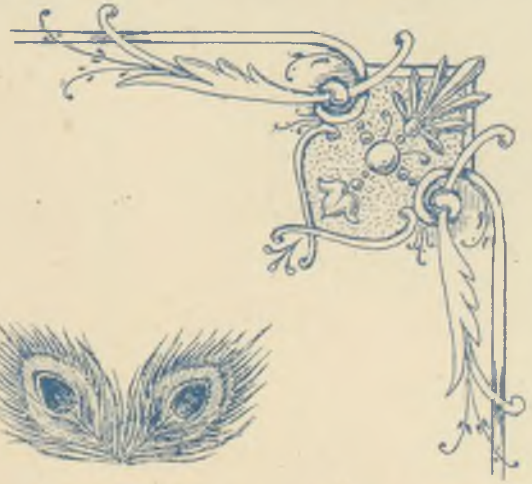
DÍSZITMÉNYEIT.

A czég képviselője Budapesten

ERKUND JÓZSEF

Király-utca 112., II. em.

A _____ szám.

BIHARI HELYI ÉRDEKŰ VASUTAK RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Engedélyeztetett az 1886. évi június hó 18-án 22.631. szám alatt kelt engedélyokmány által a pálya megnyitása napjától számítandó 90 évre.

Részvénytőke 3.875.000 osztrák értékű forint, mely 1.550.000 osztrák értékű forint törzs-részvényből és 2.325.000 osztrák értékű forint elsőbbségi részvényből áll.

TÖRZSRÉSZVÉNY

Egyszázötven 150 o. ért. forintból

mely által a tulajdonos részére mindazon jogok biztosítottak, melyek a társaság részvényeseit a törvény és alapszabályok értelmében megilletik.

Budapesten, 1887. január hó 23-án.

Bihari helyi érdekű vasutak részvény-társaság.

Igazgató.

Igazgató.

150

150

150

150

Nagy választékot tart a legkülönbébb
czészerű és divatos

Könyv- és Czimirásokból.

Elvállal igen jutányos áron egész
nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

**BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE
BUDAPEST**

VII., Király-utca 83. sz.

★

Folytonos készletben tart szerb és
héber betűket, körzeteket és kizá-
rásokat, nyomdai szerelvényeket,
betűszekrényeket és állványokat,
a leggyorsabban készítve és legjobb
minőségben kiállítva.

Chemigrafiai műintézet

CZINKOGRAFIA

Divald Károly

Fényképészeti Műintézete

BUDAPEST

IV., KOSSUTH-UTCZA 1. SZ.

FERENCZIEK BAZÁRA.

Készít kifogástalan kivitelben

AUTOTYPIAI CLICHÉKET

rézre, zománczott felülettel.

★

Árak jutányosak. * Minták kívánatra ingyen.

Ujság, mű,
illusztráció,

diszmu,

másoló

és mindenféle

színes festékek,

kenczék, bronzok.

«Patent»

gelatin

hengeranyag

stb.

Vegymászlaki
és

**VEGYÉSZETI
TERMÉNYEK**

készítése.

Államilag kedvezményezett festékgár.

Kurzweil János
* Telefon 270 * **és Társa**

Első Magyar

Könyv- és Könyomdai Festék-Gyár

BUDAPESTEN.

Iroda és raktár:

V. kerület, Hold-utca

23. szám.

Gyárak:

IX., Márton-utca 19.,

Vendel-utca 17.

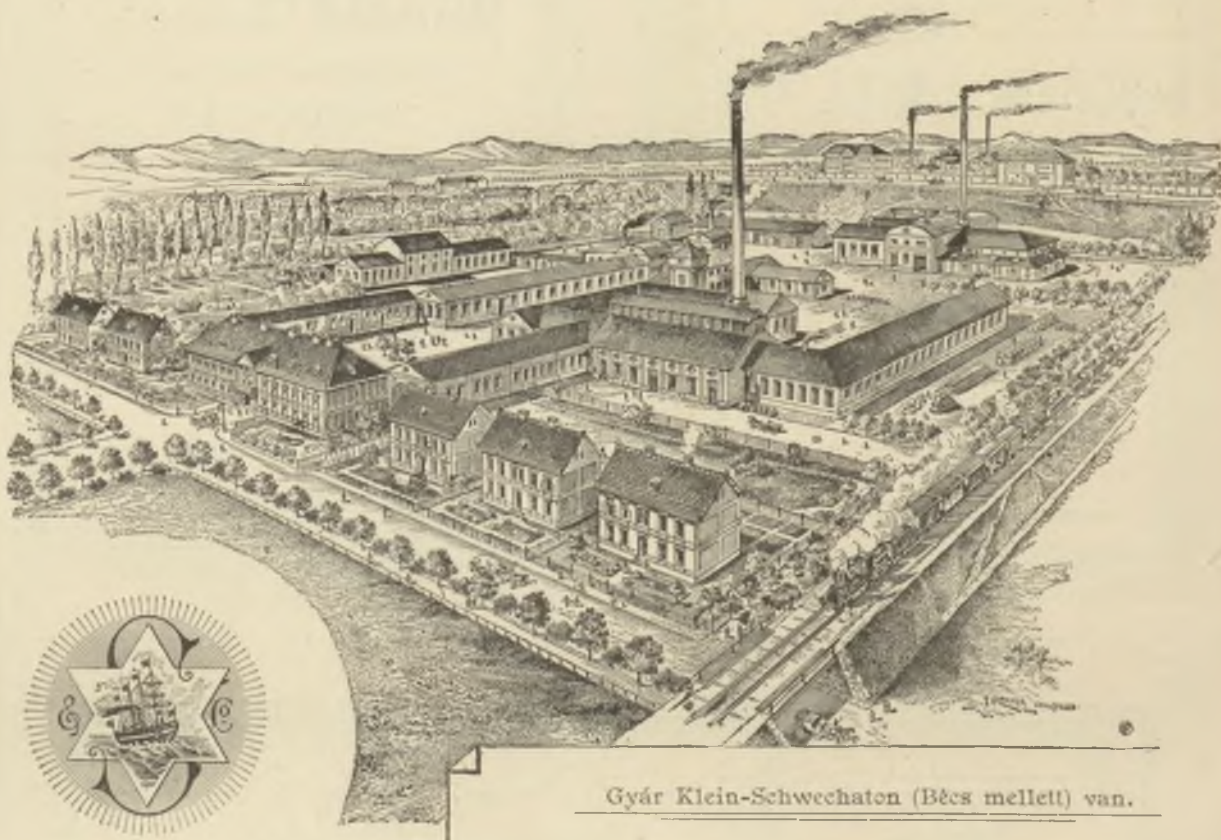
★

A temesvári kiállításon ezüst éremmel
díjazva.

* * * * *

Könyv- és Könyomdai Festékgyár

Koromégetés * Kenczefőzés * Hengeranyag

Gyár Klein-Schwechaton (Bécs mellett) van.

SCHIFF, SRPEK & COMP.

I., Lothringerstrasse 3. • KÖZPONT: BÉCS, • I., Lothringerstrasse 3.

A gyár február közepén kezdte meg üzemét.

A gyártmányok védjeggyel vannak ellátva. A védjegy a fenti kép alsó részén látható.

A cég budapesti kizár. képviselte és raktára

KALMÁR LAJOS

Budapest, VII., Dohány-uteza 10. sz.

TELEFON 59-63.

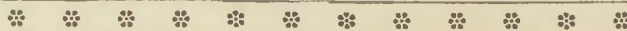
Távirati cím: SCHIFF SRPEK WIEN. Telefon 8736.

Bécs kizár. képviselője és raktára

JULIUS POLLAK

Bécs, IX/3., Frankgasse 5. sz.

Posta-takp. Clearing 805.487. Conto: Anglo-Bank Bécs.

Könyv- és könyvomdai
szines és fekete festékek gyára.

Huber Mihály

ALAPITTATOTT 1780-BAN.

München és New-York.

Kizárólagos képviselői Magyarország
és a keleti tartományok részére

Fuchs David
Budapest

IV. kerület, Újvilág-utca 6. sz.

Eme dúsan felszerelt raktárból bárminemű
megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Árjegyzékekkel és nyomásminálakkal kívánatra
készséggel szolgálunk.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT

BUDAPEST

IV. ker., Kossuth-utca 8. szám.

Clichéket, árjegyzékek, könyvek,
hirdetések s nyomtatványok képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és leg-
olcsóbb árakon készít.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tetnek.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő és Gépgyár Részvény-Társulat
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai: TELEFON 1200.

Vas- és aczelöntvények,

Gáz- és petróleum-motorok,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel.

Gázmotoraink következő előnyökkel bírnak: olcsó
ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolattyú elhagyása, kis tér-
fogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás
csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és
könnyen eszközölhető.

Turbinák

a helyi viszonyok szerint szerkesztve, pontos szabályozással.

Transmissiók

(közlelművek) és mindenemű építési és gépészeti munkák.

Elektromos világítási berendezés és erőátvitel

nagyobb távolságra is, saját kibróbált rendszerük szerint.

Papir- és farost (cellulose) gyártására szolgáló gépek.

500. sz.

GRAFIKAI SZEMLE

1894. ÉVFOLYAMÁHOZ

DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben)

előjegyezhetők a kiadóhivatalnál. Ára vidékre
67 kr., helyben 60 kr.

<p>GÉPGYÁR</p> <p>HOGENFORST A.</p> <p>LIPCSE.</p> <p>A nyomdaiparhoz tartozó összes gépek és szerek.</p> <p>Tömöntöde.</p> <p>Galvanoplasztika.</p>	<p>HAMMA.</p> <p>FRANKENTHALI GÉPGYÁR.</p> <p>ACCIDENS-GYORSSAJTÓK,</p> <p>egyszerű, kettős és két szint nyomó gyorssajtók.</p> <p>— Legmagasabb kitüntetések! —</p>	<p>RONNIGER O. UTÓDA</p> <p>BERGER H. GÉPGYÁRA</p> <p>LIPCSEBEN.</p> <p>A könyvkötők részére szüksé- ges összes gépek.</p> <p>— GÉPEK —</p> <p>dobozgyárak, dombornyomó- intézetek részére és fényüzési papircikkék előállítására.</p>
<p>Árjegyzéket bérmentve küld a vezérképviselő</p> <p>ANTON SCHROPP, WIEN, VII., Döblergasse 10.</p>		

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYAR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.
(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★
Itatós-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzacskógyár.

Tömöntöde

Galvanoplasztika

A. Numrich & Co. Lipcse

BETÜÖNTÖDE, RÉZLÉLIA
és
RÉZBETŰK GYÁRA.

★

A t. nyomdatulajdonosok figyelmébe ajánlja
termékeit szükségleteik beszerzésénél.

A legkitűnőbb kemény érez, igen
olesó árak és méltányos fizetési
feltételek.

Próbákkal kívánatra szíve-
sen szolgálnak.

Beit & Co. früher Beit & Philippi
HAMBURG
Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és
színes
**Könyv- és könyvmdai
festékeket**

Hammonia hengeranyagot
KENCZÉKET.

Képviselő az osztrák-magyar mon-
archia többi részére:
FRIEDRICH POLACSEK
Wien, Favoritenstr. 14.

Vezérképviselő
és gazdagon felszerelt raktár **MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST** Főraktár és iroda:
V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

Böle József

Nyomdai asztalos

Budapest, VIII., Vas-utca 7. sz.

Mindennemű könyvnyomdai fa-felszerelések, szekrények, regálisok első kézből gyári áron.

Állandóan dúsan felszerelt raktár.

1887-1894. évfolyam.

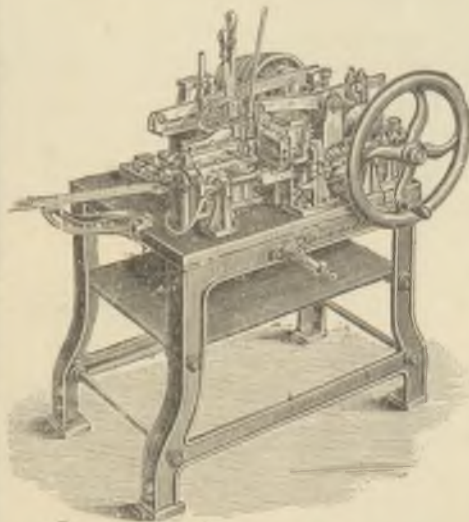
Legalkalmasabb és leghasznavehetőbb ajándék tanoncoknak

Magyar Nyomdászok Évkönyve

A nyolcz évfolyam ára együttesen megrendelve 3 frt 50 kr., egyenkint 50 kr.

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadóhivatalánál Budapest, Hold-u. 7.

GÉPGYÁR Különlegességek az öntőde, rézleányártás töm-öntőde és galván-lemezek minden szükségleti kellekeiből s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.

BERLIN, N. 20.

UJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.

Főülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos magasság, csekély anyag-veszteség.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papírárúk.

GESCHÜTZT.

*Myrtle
Mark*

DEPOSÉ

Rézlénia-gyár és
betüöntöde

BERTHOLD H.

BERLIN SW.

Belle-Alliance-Strasse
88 sz.

*
Teljes
nyomda-berendezések.

Mintalapok
és árjegyzékek kívánatra
ingyen és bérmentve.

Gyors szállítás
és jutányos árak.

Könyv- és könyvmdai
festékek gyára.

WUSTE F.

— BÉCS —

I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű

festékeket,
hengeranyagot
és
firniszt.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrót, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és koczkázottan;

Író és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyvmdai munkák részére;

Ilustrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módszer szerint előállítva: díszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmellékletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelezőlapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekercsek és ívekben;

Itató- és szűrlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyírólemezek) és mindennemű

Lemezekben

kérem szíves megbízásaival hozzám fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉS
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-utca 6. szám.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.
Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duzzol autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia után. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legújanszábban s pontosan sokszorosítottatnak.

Külföldi berendezés házon kívül fényképfelvétele.

Rust J. H. és Társa

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KER., GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékitmények, rézléniák és vignetták.

Különítelve a császári sas használati jogával. — Mérsékelt árak.
Külföldi telepek: Bécs, Berlin, Páris, M. m. Frankfurt, Nürnberg stb.

Wörner J. és Társa

Gépgyár és Vasöntöde Budapesten.

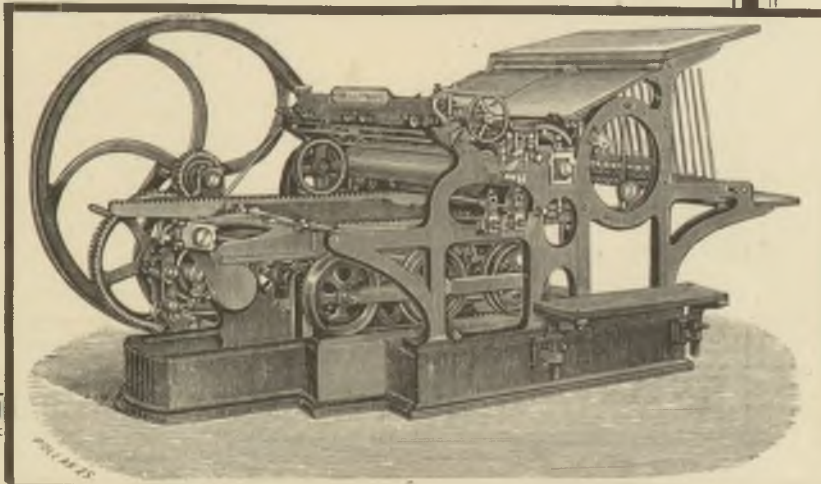
Készít: Egyszerű és kettős gyorsajtókat. — Kétszínnyomású gyorsajtót.
HUNGARIA láb- és kézihajtásra berendezett gyorsajtókat.
Amerikai rendszerű téglanyomású gyorsajtókat.

Papírvágó- és lyukasztógépeket. Aranyozó prést könyvkötőknek. Símitó és csomagoló préseket. Tömítő-készülékeket.

Minden e szakba vágómunkák és javítások elvállaltatnak.

Betűszekrények és állványok.

Körforgású nyomógépek a legújabb szabadalmazott rendszer szerint.

BETÜÖNTÖDE RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Desseuffy-uteza 32. VI., Desseuffy-uteza 32.

Egész nyomdai berendezések ♦ ♦ ♦
 jutányosan és gyorsan foganatosítatnak.

Folyton dúsz raktári tart magyar, német, horvát, szerb, román
 és bolgár ékezetű

Könyv- és Czirírásokban
 továbbá
Körzetek és Kizárások

A legkülönfélébb ékítmények és egyéb nyomdai
 felszerelvényekben.

E lap szövege az öntöde betűivel nyomtatott.

Nyitra. Huszár István. Iritzer Zsigmond. Ózv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szabolca. Skarnitzl József örökösei.	Szerencs. Simon József.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (tulajd. Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Orosháza. Alstädter M. J. Kellner Albert. Veres Lajos.	Rimaszombat. Gyórfy P. G. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebes Károly.	Szilágy-Somlyó. Böllöni Sándor.	Ujvidék. Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv-nyomdája.
Ó-Becse. Löwy Lajos. Ivanits és Gavansky.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Bakos Istvánné. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Híradó« ny. Wachs N.	Ungvár. Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászváros. »Mínerva« nyomda r.-tars.	Szombathely. Apfel N. Bertalanffy József. Fekete István. Gábrél Ágoston. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk főlk-nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Salgó-Tarján. Friedler Ármin.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. Litteczky Endre »Szabad-sajtó« nyomdája.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitrai-Ölgyi Gazd. Egyes. nyomdája.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Fürtös Testvérek. Schulhof Károly. Várnai Lipót.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sárvár. Jacoby Bálint.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tata. Engländer Jakab.	Versecz. Kirchner J. E. özvegye. Kassanovits M. Kehrer Lajos. Wettl és Veronits.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics M. Miklós. Wittigschlager Károly.	S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája (tul. Éhlert Gyula). Löwy Adolf. Landesmann M. és Társa.	Szegzárd. Bater János. Ujfaluassy Lajos.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövetekezeti nyomda. »Délmagyarországi Köz-löny« nyomdája (tul. Magyar D. S.) Kiss L. Mangold Sándor. »Posauna« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Union«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Egyházmegyei könyvny.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Reform. főisk. nyomda	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája: Steinfeld Jenő.	Székelyhíd. Kohn Sámuel.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövetekezeti nyomda. »Délmagyarországi Köz-löny« nyomdája (tul. Magyar D. S.) Kiss L. Mangold Sándor. »Posauna« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Union«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Zala-Egerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pécs. Madarász Béla. Taisz József. Telegdi Ármin.	Ségszvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Székesfehérvár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. »Szabadság«-nyomda, (tul.: Zelei Imre).	Tolna. Selly József.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pécska. Ruber István.	Selmeczbánya. Joerges A. özvegye.	Székely-Udvarhely. Becsek Dániel.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Sepsi-Szt-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyudvarhely. Becsek Dániel.	Topolya. Wilhelm Miksa.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Petrozsény. Figuli és Társa.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó József.	Székelyudvarhely. Becsek Dániel.	Torda. Pollak Móricz. Harmath Józsefné.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pöstyén. Gipsz H.	Sopron. Breiner E. és Fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Reiningar Ármin. Blum Ármin.	Székelyudvarhely. Becsek Dániel.	Török-Szt-Miklós. Rubinstein Sándor.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt Mór. Grünfeld Lipót. Eder István. Kampfmüller Károly. Schönberger Bernát. »Westungarischer Grenz-bote« nyomdája. Wigand K. F.	Stájerlak. Rose V.	Székelyudvarhely. Becsek Dániel.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.	Zala-Égerszeg. Ózv. Tahy Rozália. Breisach Samu.

 Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovar. Fleischmann F. Kolešar N.	Illok. Wortmann A.	Petrinja. Benkő Károly.	Varasd. Platzer József. Stiefler J. B.	Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Iván. Jovanović Pajo. Kugli és Deutsch. Rulic Ferencz. Scholz Antal »Národne Novine« ny.
Broód (Sz. m.). Schulmann H.	Kaproncza. Kostinčar K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Laubner Károly.	Zengg. Luster Hubert.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Karlóca. Pavlovič K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec F.	Zimonya. Grabovački M. Sopron A. Baics S.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Károlyváros. Hauptfeld Károly.	Sziszek. Fanto Adolf. Junker F.	Virje. Ljubčić N.	Zid. Manković P.
Gospic. Zupan M.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Vukovár. Jancsik E.	
	Mitrovicza. Mitroviczai horvát könyv-nyomda-részv.-társaság. Trumić Konstantin.	Uj-Gradiska. Bauer Mór.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. KÖZPONTI Vezetőség: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Elnök: Czettel Gyula; számvivő (pénztárnok): Steiner Adolf; hivatalnokok: Novitzky László, Zaka Lajos. — KERÜLETEK: **Arad:** Elnök: Muskát B.; pénztárnok: Buday Gyula. **Brassó:** Elnök: Feminger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rosa Viktor; pénztárnok: Streck A. Béla. **Kolozsvár:** Elnök: Gombos Ferencz; pénztárnok: Kujedán Gyula. **Nagyvárad:** Elnök: Freund Gyula; pénztárnok: Grósz Mór. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Kosa József. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Doraszil Ferencz.

Nagyszombeni Könyvnyomdászok Egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Pozsonyi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Székhely: Pozsony. Elnök: Kalteis J.; pénztárnok: Hampel Mihály.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-egylet-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonykorsági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdása, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Hrasche Ferencz (Kosmos-nyomda, Aradi-utca 8.).

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Lipták Lajos (Athenaeum-nyomda).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitelszövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdása).

»Ebredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-egylet-társ.)

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia«-dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdalujaedonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Wieser Adolf (Granitz-féle nyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Hyna Adalbert, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Smečkovágasse 599. II.

Felső-Ausztria. A felső-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomdászok egylete. Az egylet elnöke: Prossen Nándor (Leon-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomdászok egylete. (Družtvo tiskarjev, kamenopiscev in kamenotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Pavlicsek József, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgsasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Mosslechner József (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Stingl Viktor (Styria-könyvnyomda), Gráczban.

Szilézia. A sziléziai könyvnyomdászok egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Heinz Nándor, Ratiborer Vorstadt 36.

Tirol és Vorarlberg. A tiroli és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Bossmann Adolf (egyleti nyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgisch Boekdrokkersbond.) Elnök: F. Van Ausloos.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko druzestvo.) Elnök: Colakow Tódor, a bolgár államnyomdában, Szófiában.

Dánia. Den typografiske Forening i Kjöbenhavn. Elnök: Petersen V., Bornings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 20. Rue de Savoie.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Dornseiffer H., Belfort-nyomda (Louvigny-út).

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Chamissoplatz 5, III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Donát Miksa, Langestrasse 48, III., Strassburgban.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P. »Dagbladets« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdász-társaság Rígában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, címzendőek.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdák munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Al. J. Stamate, Boulevard Elisabeth 39, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Amman H., Oberstrasse 81, St.-Gallenben.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: Eindström Otto, Beckmann-nyomda Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milojevits Péter, a szerb államnyomdában Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösben.

1895-ik X. évfolyama

megrendelhető e lapok kiadóhivatalánál.

Ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve

Gyűjtőknek tiszteletpéldány jár.